

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur,
trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Skötselplan för de offentliga grönområdena i Vollsjö i Sjöbo kommun

Management plan for the public green spaces in
Vollsjö in Sjöbo municipality

Pumphuset i Vollsjö

Johanna Nilsson

Självständigt arbete/ Examensarbete/ Kandidatarbete • 15 hp
Landskapsingenjörsprogrammet
Alnarp 2014

Skötselplan för de offentliga grönområdena i Vollsjö i Sjöbo kommun

Management plan for the public green spaces in Vollsjö in Sjöbo municipality

Johanna Nilsson

Handledare: Anders Kristoffersson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Btr handledare: Christel Wohlin, Enhetschef gatukontoret, Sjöbo kommun

Examinator: Allan Gunnarsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Examensarbete för landskapsingenjörer

Kurskod: EX0361

Program/utbildning: Landskapsingenjörsprogrammet

Examen: Landskapsingenjör, kandidatexamen i landskapsplanering

Ämne: Landskapsplanering

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: april 2014

Omslagsbild: Johanna Nilsson

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: *skötselplan, skötsel, Sjöbo kommun, Vollsjö, brukarmedverkan, succession, utemiljö, motivation*

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Förord

Detta examensarbete är skrivet som en del av landskapsingenjörsprogrammet på SLU Alnarp. Arbetet är skrivet på C-nivå och omfattar 15 högskolepoäng inom ämnet landskapsplanering.Handledare under arbetets gång har varit Anders Kristoffersson och examinator är Allan Gunnarsson.

Alla bilder och figurer i arbetet utom kartorna är tagna och gjorda av författaren själv. Kartorna har erhållits av Sjöbo kommuns kartsystem. Vissa ändringar i kartorna förekommer, vilka författaren själv har gjort med anledning att förtydliga nya förslag.

Stort tack till Sjöbo kommun och särskilt de som ställt upp och tagit sig tid att intervjuas och svara på frågor; Johan Olofsson, Christel Wohlin, Henrik Larsson, Marianne Andersson. Utan de bakgrundsfakta detta gett hade inte arbetet gått att genomföra. Tack även till handledaren Anders som hjälpt till att styra upp upplägget och bidragit med litteraturtips när det behövts. Ett stort tack även till vänner och familj som funnits där för stöttning och en klapp på axeln när behov av det funnits.

Johanna Nilsson

Alnarp, Mars 2014

Sammanfattning

Att ha en skötselplan kan för en organisation underlätta på många vis. Det kan motivera ansällda att ha mål att jobba mot. Det kan även strukturera arbetet när det finns en plan att följa. Alla vet vad som skall göras och när det skall vara gjort, det uppstår därför inga oklarheter kring planeringen. Det blir möjligt för skötselpersonal att få mer ansvar genom att de själv kan läsa i planen vad som skall göras.

Sjöbo kommun har idag ingen plan över vad och hur saker skall skötas i kommunen. Detta kan vara ett stort problem då de som jobbat där länge och kan de inarbetade rutinerna slutar eller plötsligt blir sjuka. De som kommer in och ska sköta ytorna vet inte vad som utförs och när. Detta examensarbete går i sin helhet ut på att skapa en skötselplan med utvecklingsmöjligheter för de allmänna grönyterna i Vollsjö i Sjöbo kommun, vilket gör att det i framtiden kommer finnas ett underlag att luta sig mot. Arbetet resulterar också i var utvecklingspotentialen i Vollsjö finns och vad som kan göras med dessa områden. Målet med skötselplanen och utvecklingsidéerna är att Vollsjöborna får så kvalitativ utemiljö som möjligt med så lite resurser som möjligt.

För att kunna åstadkomma en skötselplan studerades först hur skötseln i Vollsjö fungerade i dagsläget genom intervjuer med anställda på kommunen. Intervjuer med boende i Vollsjö samt med aktiva i idrottsföreningen, byalaget och skola/dagis gjordes för att få en förståelse i vilka ytor i byn som uppskattas och används. Alltså var det är värt att lägga möda och kraft och var det inte är det. Utifrån det som framkommer genom nulägesrapporten studerades litteratur kring ämnena organisationer, kommuner, brukare, succession och att planera i befintliga bestånd. Litteraturen utgör sedan grunden för den skötselplan med utvecklingsidéer som framställs över Vollsjö kommunala allmänna ytor.

De grönytor som visade sig mest använda var ytan kring pumphuset, gångstråket mot Ågården som är en av byns samlingslokaler, skogsbestånden runt idrottsplatsen och torget med mataffär, bank, pizzeria, café och ett gammalt hotell. För att ge Vollsjöborna så mycket utemiljö som möjligt med de resurser som finns dras klippintensiteten ner på dels gräsytor längs vägkanter och de gräsytor som inte används och dels på idag klippta häckar som lika gärna kan fungera som friväxande buskage. Skötseln av de befintliga bestånden och dammen blir kontinuerlig istället för att röjas vid igenväxning. Utvalda bestånd utvecklas och rustas upp med exklusivare växtmaterial för att höja upplevelsevärde. Skötselpersonalen fortbildas kontinuerligt för att hålla en så hög standard på skötselarbetet, dess planering och upplägg som möjligt. Skötselpersonalen ute på plats ges också mer ansvar för att effektivisera ledarskapet och strukturen. Detta leder i sig även till mer motiverad personal. Om möjligt hade även en omorganisation på kommunen varit bra så att parkskötseln bli en egen förvaltningsnämnd, vilket skulle kunna vara till fördel för skötsel av grönyterna.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte/mål	1
1.3 Avgränsning	1
1.4 Förväntat resultat	2
1.5 Metod och material	2
2. Litteraturstudie	3
2.1 Förhållandet organisation, brukare & utemiljö	3
2.2 Organisation	3
2.2.1 Kommun som organisation.....	4
2.3 Brukare.....	4
2.4 Utemiljö.....	5
2.4.1 Mål	5
2.4.2 Ekonomi	5
2.4.3 Succession	5
2.4.4 Att plantera, gallra och sköta befintliga bestånd.....	6
3. Nulägesbeskrivning	8
3.1 Organisation	10
3.1.1 Ekonomi	10
3.2 Brukare.....	11
3.3 Utemiljön.....	13
3.3.1 Övergripande mål.....	13
3.3.2 Skötselprodukter	13
4. Skötselplan med utvecklingsmöjligheter	17
4.1 Organisation	19
4.2 Brukare.....	19
4.3 Utemiljö.....	19
4.3.1 Övergripande mål.....	19
4.3.2 Utvecklingsförslag	19
4.3.3 Ekonomi	22
4.3.4 Skötselprodukter	22
4.3.5 Produktövergripande skötselåtgärder	28
5. Diskussion	28
5.1 Organisation – Brukare – Utemiljö.....	28
5.2 Skötselplan	29
5.3 Ekonomi	30

5.4 Värdering av resultat.....	32
6. Slutsats	34
7. Litteraturförteckning.....	35
7.1 Publicerade källor	35
7.2 Elektroniska källor	36
7.3 Muntliga källor	36
8. Bilagor	

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Sjöbo kommun ligger norr om Ystad, i mitten av södra delen av Skåne (Eniro, 2014). Till Sjöbo kommun hör förutom Sjöbo tätort sju mindre byar; varav en är Vollsjö. Vollsjö är en liten by med en kommunal skötselyta på ca 100 200 m². Där finns ett litet Ica, en pizzeria, grundskola 1-6, frisör, blomsteraffär, idrottsplats, äldreboende och det välbesökta ”Piratenmuséet” över Fritjof Nilsson Piraten. Där finns strövområden i form av skogsområden och den gamla banvallen, lekplatser, större grönområden för fri lek eller andra aktiviteter och en hel del mer.

Sjöbo kommun ansvarar själv för driften i hela kommunen. Det finns idag inget underlag att grunda skötseln på utan det går på rutin och den kunskap skötselpersonal och arbetsledare som arbetar med de olika områdena besitter (Wohlin, 2014). Kommunens GIS-ingenjör håller i nuläget på att digitalisera systemet genom att mäta in kommunens områden och rita in ytorna med hjälp av programmet ArcGIS 10. Utan underlag blir en organisation sårbar, vid personalbortfall finns det inget att utgå ifrån då ny personal vill ha information.

En skötselplan är en plan över vilka skötselprodukter som finns på området den innefattar. I en skötselplan är det ett och samma språk som används, branschspråket (SABO, 2009). Detta gör att alla inom branschen kan läsa manualen och förstå vad det är som skall utträttas. Med en skötselplan blir sjukdomar och personalbyten inte längre ett så stort problem. En skötselplan kan tänkas vara en målbild över vad som skall göras. En tydlig målbild innebär en tydlighet som förbättrar både styrning och ekonomi (SABO, 2009). Att ha mål att fullfölja kan även motivera många. Florgård (1989) menar att det troligen finns samband mellan skötselplaner och en god ekonomi. SABO Sveriges allmännyttiga bostadsföretag, (2009) menar att en skötselplan kan användas som ett avtal mellan förvaltare och personal för att klargöra vad det är som skall skötas och hur. Florgård menar även att de ansvariga måste vara intresserade, kunniga och att de boende skall ha möjlighet att påverka för att skötseln ska kunna fungera bra och inte kosta alltför mycket.

1.2 Syfte/mål

Syftet med arbetet är att ta fram ett underlag för kommunen att arbeta utifrån för att underlätta skötselarbetet i framförallt Vollsjö. Detta med hjälp av en nulägesbeskrivning som redogör för hur skötseln utförs i nuläget och skötselns övergripande mål om sådana finns. Samt ett förslag till skötselplan med utvecklingsförslag för hur ytorna bör skötas i framtiden för att utnyttja resurserna som finns i kommunen på så sätt att Vollsjöborna får ut så mycket som möjligt av de allmänna utemiljöerna.

1.3 Avgränsning

I arbetet kommer endast byn Vollsjö att behandlas då hela kommunen hade krävt ett mer omfattande arbete. Arbetet kommer trots sin inriktning på byn Vollsjö förhoppningsvis att kunna appliceras på stora delar av resten av kommunen då grundarbetet för själva systemet

med skötselplaner görs här. Det kommer inte heller att tas upp några ytor som hör till skolor, dagis och idrottsplatser i Vollsjö utan endast de ytor som är för allmänheten. Frågor om planering såsom ruttvägar inom kommunen för gräsklippning etc. kommer inte att behandlas utan endast utveckling av skötseln som kan komma att förändra resurserna/kostnaderna.

1.4 Förväntat resultat

Förhoppningen med arbetet är dels att skötselplanen används och blir till nytta främst för Vollsjö men även att den utvecklas till att gälla hela kommunen. Grunden som läggs i detta arbete går att bygga vidare på och använda över hela kommunen då flera av skötselprodukterna är desamma. En förhoppning är även att de utvecklingsförslag som ges provas och faktiskt utförs. Förslagen är grundade på var Vollsjöborna rör sig och vad de anser om utemiljön idag. Att det görs något extra i en by som Vollsjö som inte så ofta prioriteras jämfört med huvudorten Sjöbo kan lyfta intrycket i hela byn och visa på ett engagemang från kommunens sida som blir mycket uppskattat.

1.5 Metod och material

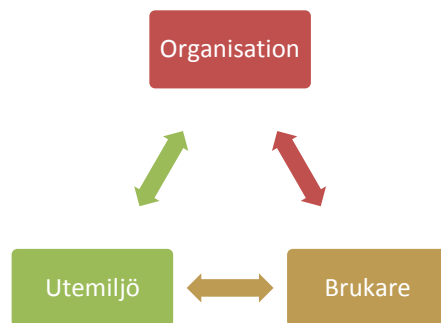
Arbetsgången började med att undersöka och beskriva hur man idag sköter ytorna genom att intervjua enhetschefen, arbetsledaren för skötseln och ekonomiansvarig, samt studera befintligt material som kommunen har kring ytor, kostnader etc. Befintligt GIS-material användes som kartunderlag för en nulägesbeskrivning. Nulägesbeskrivningen består av översiktliga mål, en enkel karta med olika skötselprodukter, en sammanställning av informella intervjuer som görs med personer aktiva i föreningar, byalag, skola/dagis och boende i Vollsjö. Samt en kort beskrivning av kommunen som organisation och av skötselprodukterna. Efter detta studerades litteratur som ett underlag för att kunna föreslå en slutgiltig skötselplan med utvecklingsmöjligheter. Den slutgiltiga skötselplanen framställdes genom att skapa ett övergripande mål för skötseln i byn. Detta genom analyser av de informella intervjuerna och en egen undersökning med utgångspunkt från nulägesrapporten. När det överordnade målet var satt gjordes en ny skötselplan med en ny karta och nya beskrivningar med de eventuella utvecklingsmöjligheterna. Utvecklingsmöjligheterna grundades främst på vad som framkommit i intervjuer med arbetsledare, aktiva i föreningar, byalag, skola/dagis och de boende i Vollsjö. Utvecklingsförslagen för bestånden baserades på litteraturstudien.

Intervjuerna har som första syfte att få fram information. Det har varit semistrukturerade, vilket innebär att ämnet och största delen av frågorna är förutbestämda (Dalen, 2008). Intervjuerna har varit relativt ostrukturerade för att ge de intervjuade möjlighet att ge ett bredare svar (Patel & Davidson, 2011). Det vill säga att frågorna som ställts inte gett några fasta svarsalternativ.

2. Litteraturstudie

2.1 Förhållandet organisation, brukare & utemiljö

Figur 1 nedan visar på en förenklad modell av organisation-brukare-utemiljö av Randrup & Persson (2009). Modellen visar på förhållandet mellan dessa intressenter vad gäller skötseln av utemiljö på offentliga platser. Hur de tre olika storheterna står i relation till varandra. Brukarna kan sägas finansiera kostnaderna för organisationen att sköta utemiljöerna (Lindgren, 2010). Organisationen har sen i sin tur en skyldighet att kommunicera med brukarna för att uppnå de krav som brukarna ställer på utemiljöerna (Lindgren, 2010). Organisationen styr hur utemiljön sköts och avgör därmed kvalitén på utemiljöerna. De allmänna utemiljöerna är en förmån för brukarna i form av ytor att fritt röra sig på. Brukarna använder sig av och sliter på utemiljöerna. Det kan även i vissa fall vara så att brukare är delaktiga i skötseln av utemiljöerna och har därmed ännu en roll i denna modell (Delshammar, 2005). Kommande avsnitt går djupare in på varje del i modellen.

Figur 1. Modell över relation mellan intressenter inom parkskötsel.

2.2 Organisation

Det är i en organisation viktigt att det finns en strukturerad styrning med tydlig arbets- och ansvarsfördelning, med en god företagskultur, en gemensam värdegrund och tydliga mål att följa (Alvesson & Svenningsson, 2012). För att kunna arbeta mot ett mål menar Norrby (2003) att det finns fem kriterier ett mål borde uppfylla. Det första är att målet måste vara tidsbestämt, det andra att det skall vara mätbart. Alltså att det skall gå att mäta i siffror för att kunna veta när målet är uppnått, ungefärliga mått som ”så långt det är möjligt” är enligt Norrby inte att rekommendera. Det tredje kriteriet är att målet skall vara klart uttryckt, det får alltså inte finnas några oklarheter kring vad målet innebär och hur vägen dit bör se ut. Målet måste vara realistiskt så att medarbetare känner att det är möjligt att nå målet. Det femte och sista kriteriet menar Norrby (2003) är att målet skall vara utmanande för medarbetarna. Målet skall alltså inte vara för lätt utan sätta lite press så att medarbetarna får chans att utvecklas. Organisationer med otydliga mål och mål som är svåra att förverkliga har generellt ett lågt effektivitetstryck (Alvesson & Svenningsson, 2012). Norrby (2003) menar även att det målanpassade ledarskapet är det mest effektiva.

Personer kan motiveras av väldigt olika saker (Alvesson & Kärreman, 2012). Vissa motiveras av belöningar i form av lön och befattning medan andra motiveras av att utvecklas, självförverkligas och att känna mening och värde i sina uppgifter (Alvesson & Kärreman,

2012) Genom eget ansvar finns möjlighet att påverka och utveckla vilket gör att man känner mening med det man åstadkommer (Alvesson & Kärreman, 2012).

2.2.1 Kommun som organisation

Delshammar (2005) menar att en kommun kan sägas bestå av flera organisationer varav en är parkförvaltning. Parkförvaltningen ansvarar för skötseln över de allmänna ytorna inom en kommun. Det finns olika former för hur uppdelningen av de olika områdesindelningarna ser ut. Ofta så är parkförvaltningen integrerad i en större organisation som ansvarar för både park, gator, VA och fritid (Delshammar, 2005). Alternativet innebär att kommunen har parkförvaltningen under en egen nämnd vilket då innebär att parkförvaltningen är sin egen organisation (Delshammar, 2005). Kommuner kan ha olika utförande vad gäller skötseln och hur den leds. För att effektivisera kommunal verksamhet har parkskötseln i många kommuner på senare år lagts ut på entreprenad (Olsson & Johansson, 1999). Det innebär att kommunen verkar som beställare av skötseln utan att själv utföra den (Delshammar, 2005). Alternativt sköter kommunen ytorna i egen regi och har då en parkchef med egen underställd personal (Delshammar, 2005). Det finns även varianter av de olika formerna där kommunen beställer vissa delar och gör andra själv (Delshammar, 2005).

Det finns både möjligheter och problem med att lägga ut kommunal skötsel på entreprenad menar Olsson och Johansson (1999). Möjligheter kan vara att det ger en ökad kostnadsmedvetenhet från beställarens sida och att kunskapspridningen ökar då samtal sker mellan parterna. Det kan också innebära minskad administration och byråkrati, en högre effektivitet och bättre resursutnyttjande (Olsson & Johansson, 1999). Problem som kan uppstå menar Olsson och Johansson är att det vid planerings och upphandlingsstadiet förekommer tidspress och att underlaget blir bristfälligt vilket kan bli dyrt. Det kan förekomma meningsskiljaktigheter gällande hur handlingarna tolkas, att kalkylen har en dålig exakthet samt att beställaren får en låg flexibilitet då kontraktet är skrivet (Olsson & Johansson, 1999).

2.3 Brukare

Det kan vara svårt att definiera vad och vem som är en brukare då det är svårt att avgöra vem som använder sig av grönyterna. Förenklat kan här sägas att förvaltning och skötsel av grönområden är en sorts tjänst, brukare är de som använder den tjänst som utförts, det vill säga grönyterna (Delshammar, 2005). Det finns olika versioner av brukarmedverkan. Huvudinnebörden är att en grupp brukare får i uppgift av en kommun/organisation att sköta driften av en viss yta (Delshammar, 2005). Delshammar menar att organisationsformen kan ha betydelse för hur brukarmedverkan kan komma att fungera. Beroende på om fullt fokus ligger på parkförvaltningen eller om parkförvaltningen är en del av en annan verksamhet. Ligger parkskötseln under en annan verksamhet finns risken att personalen har fler arbetsuppgifter än just parkverksamheten och att den prioriteras ner (Delshammar, 2005). Det kan leda till att personalen kanske inte heller får tid över att arbeta med brukarmedverkan (Delshammar, 2005). Även om brukare får ansvar för vissa bitar innebär det inte att parkförvaltningen kan släppa ansvaret helt utan det krävs en del engagemang från organisationen då brukarna behöver information, kunskap och eventuell utbildning (Delshammar, 2005). Delshammar menar även att användning av brukarmedverkan ställer höga krav på vilket förhållningssätt man använder sig av som ledare. Brukarna kan vara

driftiga och kompetenta men de kan även göra det endast för egen vinning och exempelvis såga ner träd precis där de önskar vilket man som ledare får vara vaksam mot. Det är alltså inte helt självklart att det blir billigare för en kommun att använda sig av brukarmedverkan (Delshammar, 2005).

Det kan också finnas flera positiva egenskaper med användandet av brukarmedverkan. Brukarmedverkan kan enligt Delshammars studie (2005) bidra till att ytorna används mer. Detta då brukarna känner sig delaktiga i ytorna och upplever en gemenskap med andra brukare. Det har även visat sig att ytorna ofta får en högre skötselintensitet och utsätts för mindre nedskräpning vid brukarmedverkan (Delshammar, 2005). Brukarmedverkan kan också göra brukare mer medvetna om vad det innebär att sköta grönområden, dess kostnader och vikten av att de finns. Vilket i sig kan påverka kommunen positivt då parkskötseln är frivillig för kommuner och därmed konkurrerar om resurser som annars kanske kunde gått till skola och barnomsorg (Delshammar, 2005). Vet brukarna värdet av att grönområdena finns och sköts blir det lättare för kommunen som organisation att stå upp för kostnaderna det medför (Delshammar, 2005).

2.4 Utemiljö

2.4.1 Mål

Övergripande mål gällande skötseln av utemiljö måste vara realistiska och se till vilka resurser, kunskaper och intressen som finns (Berglund, o.a., 1998). De bör även ta hänsyn till andra omständigheter såsom markslag, biotop och om det över huvud taget är möjligt att nå de mål som önskas med rimliga arbetsinsatser (Berglund, o.a., 1998). För att nå övergripande mål som sätts upp kan mindre skötsel mål sättas upp. Dessa måste stå i proportion till vad som är möjligt men även ge utrymme att succesivt utöka skötseln för att nå de mer långsiktiga målen (Berglund, o.a., 1998).

2.4.2 Ekonomi

I en jämförelse mellan olika parkers skötselkostnader framkom att det procentuellt vid skötsel av parkmark läggs mest tid på gräsmattor (Henriksson, Löfqvist, & Werner, 1976). Andra skötselkrävande ytor var plaskdammar, blomrabatter och buskage. Trots detta visar undersökningen att gräs jämfört med de tidigare nämnda skötselprodukterna är det billigaste att sköta per kvadratmeter (Henriksson, Löfqvist, & Werner, 1976). Henriksson, Löfqvist och Werner (1976) menar att stora arealer av gräs ofta kan ha en betydligt lägre klippfrekvens. Det är särskilt utmed vägar, cykelvägar och intill naturmarker, men även inne i parker som inte används så frekvent. En annan ekonomisk aspekt på skötseln kan vara att skötselpersonalen har utbildning alternativt god erfarenhet av skötselarbete (Rosenqvist & Anselius, 1986). Det kan vara av stor vikt för hur och när arbetsmoment utförs samt kvalitén på det genomförda arbetet. Det har även att göra med hur organiserat upplägget för skötselarbetet är och hur ledaren styr verksamheten (Rosenqvist & Anselius, 1986).

2.4.3 Succession

Succession är en ekologisk utveckling över tid där sekundär- och pionjärarter inträder i olika faser (Wallin, 2010) Pionjärer är de arter som är ljuskrävande vindtåliga och snabbväxande

(Wallin, 2010). De kommer naturligt först om man lämnar öppen mark orörd (Slagstedt, 2013). Sekundärer är den senare generationen som naturligt växer fram i skydd under de snabba pionjärerna (Wallin, 2010). Sekundärer är långsamväxande arter som är skuggtåliga och kräver skydd, särskilt i etablerings- och tillväxtfasen (Wallin, 2010). De är också mer långlivade än pionjärerna som ofta inte lever lika länge (Wallin, 2010). Det finns även arter som rör sig däremellan så kallade semipionjärer och semisekundärer (Slagstedt, 2013). Det är ofta svårt att säga exakt var en art placerar sig på skalan (Sjöman, 2013). Grovt generaliserat kan exempel på pionjärer vara björk, poppel, lärk och pil (Slagstedt, 2013). Sekundärer är bok, alm och gran. Semipionjärer kan vara ek, körsbär och oxel medan exempel på semisekundärer kan vara lönn, lind och hassel (Slagstedt, 2013).

Idag används kunskapen kring succession till att plantera blandningar av pionjärer och sekundärer för att utnyttja naturens naturliga utveckling (Sjöman, 2013). Pionjärerna skyndar uppåt för att sno åt sig allt ljus och fungerar därmed som amträd åt sekundärer som skyddas i det lägre skiktet (Sjöman, 2013). Efterhand som sekundärarterna tar för sig och breder ut sig röjs pionjärerna bort för att ge plats åt de mer långlivade sekundärerna (Slagstedt, 2013). När man når slutmålet finns det mestadels endast sekundärer kvar i det övre skiktet då pionjärerna dels röjts bort och dels skuggats ut (Sjöman, 2013). Att sekundärer kommer naturligt i ett senare skede går även att utnyttja då man vill komplettera i befintliga bestånd (Sjöman, 2013). Ett redan välutvecklat bestånd är ett perfekt skydd för nyplanterade sekundärer (Sjöman, 2013).

Genom att plantera in sekundärer i befintliga bestånd används rätt växt för rätt plats, vilket innebär att växter placeras i en miljö som är lik den miljö de växer naturligt i (Sjöman, 2013). Att plantering borde anpassas efter växtens bakgrund gäller för alla växtens förutsättningar som jordart, topografi, klimat och var i successionsprocessen platsen befinner sig (Dunnett, 2004). Ett exempel kan vara växter som har sitt ursprung i sumpmark som kan klara sig utmärkt i stadsmiljö (Sjöman, 2013). Staden som ståndort kan innebära tuffa förhållanden i form av kraftig torka och ogynnsamma markförhållanden som bl.a. kan riskera att dränka trädrotten. Precis som på trädens naturliga ståndort i sumpen där rötterna periodvis får stå ut med överflöd av vatten (Sjöman, 2013). Det innebär att växters geografiska ursprung inte är det avgörande utan på vilken ståndort växten har sitt ursprung (Dunnett, 2004). Genom att anpassa sig efter platsen uppnår växten sin naturliga kvalitet och sparar resurser i form av skötselinsatser som annars krävts för att göra det möjligt för växten att utvecklas på ett naturligt vis (Dunnett, 2004).

2.4.4 Att plantera, gallra och sköta befintliga bestånd

Wiström (2009) menar att det gör stor skillnad och lyfter intrycket för hela området då man lägger lite extra kraft och omtanke på utvalda och speciella platser. Vid nyplantering i befintliga bestånd bör en första insats vara gallring/röjning av träd, sly och annan undervegetation som inte önskas finnas kvar i målbilden (Gustavsson & Fransson, 1991). Det bör inte gallras så pass att krontaket bryts upp och för mycket ljus släpps in (Gustavsson & Fransson, 1991). Vid för mycket ljusinsläpp får markskiktet med sly och annan undervegetation chans att skjuta upp och konkurrera med de nyplanterade arterna (Sjöman,

2013). Genom att det övre trädsiktet hålls tätt kan sekundärer också med fördel planteras in (Sjöman, 2013). De växer då på en ståndort de naturligt skulle utvecklas i. (Dunnett, 2004). Skall det planteras in fina sekundärarter på öppna platser kan det vara en fördel att plantera större exemplar då de som yngre kräver mer skydd (Sjöman, 2013). Inne i uppväxta bestånd däremot är detta absolut inte nödvändigt utan mindre exemplar är nästan att föredra (Sjöman, 2013). Innan plantering bör marken inom planteringsområdet luckras (Gustavsson & Ingelög, 1994). Planteringsgropen bör göras lite förhöjd för att ge plantan en högre marktemperatur och bättre syretillförsel (Sjöman, 2013). Upphöjd växtbädd kan även hålla ogräset borta lite längre (Gustavsson & Ingelög, 1994).

För att hålla undan undervegetationen/betetrycket i form av mindre träd, buskar, sly och gräs som trots allt gror är det viktigt att kontinuerligt gå in och gallra och röja (Gustavsson & Fransson, 1991). Hade beståndet varit helt nyplanterat hade planteringen anpassats så att en liten harv fått plats för att någon gång per säsong de första åren harva bort konkurrerande ogräs (Sjöman, 2013). Då detta kanske inte är möjligt i ett redan etablerat bestånd gäller det att marken runt stammen på de nyplanterade arterna hålls fri från undervegetation i så stor mån det är möjligt (Sjöman, 2013). Det finns annars en risk för att undervegetationen går upp och konkurrerar ut de arter som ännu inte helt etablerat sig (Gustavsson & Fransson, 1991). Även efter etablering krävs gallring av sly, buskage och de arter som börjar bre ut sig och stjäla plats och ljus på bekostnad av de arter som är mer önskvärda i slutmålet (Gustavsson & Fransson, 1991). Det gäller då oftast gallring av pionjärer men även de sekundärer som anses ha gjort sitt (Slagstedt, 2013). Detta föreslår Gustavsson och Fransson (1991) bör göras vart tredje år.

3. Nulägesbeskrivning

En beskrivning över dagsläget innehållande följande aspekter; hur det ser ut inom kommunen som organisation, en ungefärlig beräkning över vad skötseln kostar i Vollsjö som den sköts idag, en uppfattning om vad brukarna anser om utemiljöerna och var de brukar röra sig grundat på intervjuer med diverse Vollsjöbor samt involverade i byalag, idrottsförening och dagis/skola och en skötselproduktbeskrivning grundat på intervju med arbetsledare.

Översiktsbild Vollsjö

Figur 2. Kartor över Vollsjö som markerar skötselområdena med dess skötselprodukter. Tagna från Sjöbo kommuns kartsystem med ändringar gjorda av författaren. (Gäller samtliga figurer på sida 8 och 9.)

Förstoringar på olika områden i Vollsjo för förtydligande

3.1 Organisation

Sjöbo kommun som organisation styrs av kommunfullmäktige som utser kommunstyrelse och nämnder (Sjöbo kommun, 2011). Det är i sin tur nämnderna som styr vad som skall göras och sätter upp mål för förvaltningarna (Sjöbo kommun, 2011). I Sjöbo kommun är de olika förvaltningarna uppdelade i följande verksamhetsområden: vård & omsorgsförvaltningen, familjeförvaltningen, MBT-förvaltningen (miljö-, byggnads- och teknikförvaltningen) och kommunledningsförvaltningen (Wohlin, 2014). Parkskötseln går alltså under miljö-, byggnads- och teknikförvaltningen som i sin tur är uppdelat i gatukontor, vatten och avloppsenheten, bygglovsenheten och miljöenheten (Wohlin, 2014). Över MBT-förvaltningen finns en övergripande förvaltningschef. För respektive enhet finns sedan en enhetschef.

Gatukontoret är uppdelat i två större avdelningar vilka är Fritid och Gata & park. Utöver det finns det även verksamhetsvaktmästare, en avfallsingenjör och en teknikingenjör (Wohlin, 2014). Fritid står för skötseln på bad, idrottshallar, idrottsföreningar, skolor och på uteplatser för äldreboenden och vårdcentraler (Wohlin, 2014), medan gata & park står för grönyteskötsel på de allmänna ytorna och all anläggning (Wohlin, 2014). På Gata och park ansvarar idag en övergripande arbetsledare. Ute på plats finns två lagförmän som skall ha ett större ansvar men så fungerar det inte riktigt idag (Wohlin, 2014). Skötselpersonalen har överlag ingen direkt utbildning inom det gröna (Olofsson, 2014). Olofsson berättar dock att fortbildning inom exempelvis beskärning finns med i planen.

3.1.1 Ekonomi

Årsbudget för parkunderhåll och lek 2014 ligger på 4,5 miljoner exkl. löner i hela kommunen (Wohlin, 2014). Det är idag en helårsanställd och en säsongsanställd som ansvarar för skötseln i Vollsjö tillsammans med tre andra små byar i kommunen (Olofsson, 2014). Detta gör det svårt att ange några exaktare siffror på hur mycket tid det läggs på respektive yta i just Vollsjö. Enligt arbetsledarens uppskattning läggs det ungefär 10-18 timmar i veckan på Vollsjö. Låt säga 18 timmar under säsong och 10 under vinterhalvåret. En helårsanställd kostar kommunen 32 600 kronor i månaden medan en säsongsanställd kostar 31 400 kronor i månaden (Andersson, 2014). Fördelat per timme baserat på att varje månad innebär 160 timmars arbetstid blir det 204 kronor i timmen för en helårsanställd respektive 196 kronor i timmen för en säsongsanställd. Säg att en säsong varar ca 26 veckor och att vintersäsong då är 21 veckor. Det läggs 18 timmar i veckan under säsong (9 timmar heltid och 9 timmar säsongsanställd) och 10 timmar i veckan (heltidsanställd) under vintersäsong. Personalkostnaderna i Vollsjö grovt räknat blir då 136 440 kronor om året.

Skötselprodukterna som finns i Vollsjö är bruksgräsmattor, buskage, klippt häck, skog, lekplatser, damm/å samt hårdgjorda ytor av smågatsten, asfalt, parkträd, papperskorgar, parkmöbler och brunnar. Yta/antal för respektive skötselprodukt är följande:

- Bruksgräsmatta – 38 153 m²
- Prydnadsbuskage -739 m²
- Buskage- 5 233 m²
- Klippt häck – 550 m²
- Park och prydnadsträd - 142 st.
- Skog – 50 029 m²

- Lekplats – 264 m²
- Damm/Vattenyta – 840 m²
- Smågatsten/Asfalt/Plattsättning – 4 388 m²
- Papperskorg/latrin – 13 st.
- Parkmöbler – 17 st.

Baserat på kalkylunderlag med a-priser från gatukontoret i Malmö kan ungefärliga kostnader för varje yta beräknas. Kostnaden per år för varje yta blir:

- Bruksgräsmatta: 86 230 kronor
- Prydnadsbuskage: 45 138 kronor
- Buskage: 82 890 kronor
- Klippt häck: 12 441 kronor
- Park och prydnadsträd: 18 460 kronor
- Skog: 30 017 kronor (egen uppskattning)
- Lekplats: 3168 kronor (egen uppskattning)
- Damm/vattenyta: 42 000 kronor
- Smågatsten/asfalt/plattsättning: 35 104 kronor
- Papperskorg/latrin: 32 350 kronor
- Parkmöbler: 1734 kronor

Den totala kostnaden per år blir 389 532 kronor. Här tillkommer kostnaden för rensning av brunnar, reparation av räcken, staket och belysning. Inte heller transporter har beräknats i detta underlag.

Lönekostnaderna för skötseln i Vollsjö beräknades till en ungefärlig summa av 140 000. I förhållande till de beräknade skötselkostnaderna baserade på å-prisunderlaget från gatukontoret i Malmö som hamnade på ca 390 000 så är det en bit under. I lönekostnaderna tillkommer dock kostnader för maskiner transporter, lokalkostnader, administration etc. Dessa kostnader är med största sannolikhet inräknade i gatukontorets å-priser. Tilläggen innebär en stor procentuell kostnadsökning. Detta då skötseln i Vollsjö innebär långa körsträckor, maskinkostnader i form av gräsklippare, röjsåg etc. som kanske krävs i varje team. Det kan tänkas att priserna i Malmö ligger i underkant för Vollsjö då det är längre körsträckor och mindre ytor att hantera än i just Malmö vilket gör att det kanske krävs mindre maskiner som tar längre tid på sig och fler svängar och föremål i vägen. Detta gör skötselkostnaden i Vollsjö än högre.

3.2 Brukare

Efter intervjuer med tio Vollsjöbor av diverse ålder och kön har följande förhållanden uppmärksammats. Torget används av alla intervjuade varav två uttrycker sig om att det skulle önskas fler träd, och mer blommande buskar. Resterade är förhållandevis nöjda som det är och kan inte se några nödvändiga förbättringsalternativ. Fler välbesökta områden är pumphuset och ytorna däromkring med rundan vid ån och gamla banvallen som även fortsätter längs bestånden mot Ågården. Här är det flera som går sina kvällspromenader. Ytorna är mycket uppskattade och beskrivs av flera som vackra. Den nya lekplatsen med gummiasfalt som också ligger i området kring pumphuset är även den mycket uppskattad och

använd. De intervjuade som var aktiva i idrottsföreningen samt de med yngre barn rörde sig även en hel del i skogsbestånden omkring idrottsplatsen. Även de uppfattas som vackra och mysiga. I dessa bestånd går även en del av "slingan" som används som en löparrunda. Infarten till Vollsjö från Sjöbo var det två som tog upp som något positivt, medan resterande inte nämnde den. Gemensamt för flera var att Vollsjö inte kändes lika prioriterat som centralorten Sjöbo. Det är svårt att i stickprov som detta få några klara besked. Det intervjuerna ger kan inte översättas i vad Vollsjöborna önskar och tycker i detalj men de ger en indikation på vad som används och uppskattas i byn. Det som kan sägas allmänt om intervjuerna är att de intervjuade inte har sitt fokus inom det gröna, utan såg allt mer i sin helhet. De tar på något vis det gröna för givet och kanske endast när det inte funkar så lägger de märke till småsaker.

Vollsjöborna tolkas av arbetsledaren vara förhållandevis nöjda med kommunens skötsel. De klagomål som kommer in handlar till största del om fastighetsbiten, dagisen och skolans utemiljöer. De gånger Johan rört sig i Vollsjö och gjort egna observationer och efter vad han hört så är det runt den gamla banvallen som byborna rör sig som mest. Det är där man oftast går och rastar hunden eller bara strövar omkring. Byalaget i Vollsjö använder kommunens ytor för en del sammankomster som exempelvis vid midsommar då det anordnas med midsommarstång och firande på den stora gräsytan vid pumphuset (Ordförande, Vollsjö byalag, 2014). Skolan och dagiset använder sig mycket av de allmänna ytorna i Vollsjö, de har ofta fri lek vid pumphuset och i skogsbestånden däromkring och runt idrottsplatsen (Personal - Vollsjö skola, 2014). Idrottsföreningen använder sig även den av kommunens allmänna ytor. De springer ofta "slingan" som går runt idrottsplatsen och de har andra aktiviteter i skogsbestånden runt fotbollsplanerna (Ordförande, idrottsföreningen i Vollsjö, 2014). Ordföranden i byalaget tycker Vollsjö har många kvaliteter med fina områden som slingan runt idrottsplatsen och ytorna kring pumphuset med ån och buskagen. De hade önskat lite mer av skötseln då det enligt deras ordförande görs insatser först när det är för långt gånget. Ordförande i Vollsjöns idrottsförening tycker överlag att alla grönytor ser trevliga och välskötta ut.

Byalaget är i dagsläget redan aktiva vad det gäller en del skötsel, de klipper exempelvis gräset runt urnor som sätts ut vid Vollsjöns tre infarter (Ordförande, Vollsjö byalag, 2014). Just nu planeras det flaggstänger i gräsplätten vid infarten från Sjöbo där företag i Vollsjö skall kunna visa upp sig (Ordförande, Vollsjö byalag, 2014) När flaggstängerna kommer upp hamnar även ansvaret för gräsröjning runt dessa på deras bord. Byalaget är inte intresserade av att ta på sig mer av skötseln då det inte finns tillräckligt med tid. (Ordförande, Vollsjö byalag, 2014). Urnorna som finns utsatta i byn är det Vollsjöns blomsterhandel som står för vad gäller både plantering och material (Ordförande, Vollsjö byalag, 2014). Skolan och dagiset uppfattades intresserade av att vara delaktiga i skötseln men trodde att det fanns dåligt med tid (Personal - Vollsjö skola, 2014). Idrottsföreningen var intresserad av att delta i skötseln av ytorna på och omkring idrottsplatsen, mot ersättning (Ordförande, idrottsföreningen i Vollsjö, 2014).

3.3 Utemiljön

3.3.1 Övergripande mål

Vad gäller parkskötseln finns idag inga övergripande mål mer än att det skall vara rent och snyggt i kommunen menar arbetsledaren. Enhetschefen menar att vad gäller anläggning och bygg så sätts det upp mål kring vad som skall göras under året och vad man vill investera i. På skötselfronten däremot finns det inga direkta mål vad gäller investeringar och skötselnivåer (Wohlin, 2014). Skötseln dokumenteras inte heller så att det finns underlag för vad som är gjort respektive behöver göras utan det går på rutin och den befintliga personalen informerar eventuell ny om det skulle behövas (Wohlin, 2014).

3.3.2 Skötselprodukter

Grundat på intervju med arbetsledare Johan Olofsson (2014).

Bruksgräsmatta: Klipps vid behov(1-2 ggr/vecka) inte lägre än 6 cm. Kantskärning sker mot eventuella rabatter.

Prydnadsbuskage: Rensas ungefär en gång i mån. Beskärning en gång årligen.

Buskage: Föryngringsbeskärning vart 4 år.

Klippt häck: Klipps 2 ggr/år

Park- och prydnadsträd: Beskrining vid behov, då grenar hänger ner för exempelvis gräsklippare.

Skogsbestånd: Røjning vid igenväxning.

Lekplats: Besiktning 1 ggr/år. För sandrening skall det eventuellt hyras in sandreningsmaskin (under diskussion).

Asfalt: Sopas 1 ggr/år om våren.

Smågatstensyta: Var tredje månad under växtsäsong, skum av växtbaserat ogräsmedel (hyrs in).

Damm/å: rensas vid igenväxning

Renhållning: Papperskorgar och latrin töms en gång i veckan under högsäsong och varannan vecka lågsäsong. Skräp plockas vid behov.

Möblemang/redskap: Översikt i samband med tömning av papperskorgar. Reparation efter behov.

Räcken, staket, plank: Reparation vid behov.

Brunnar: Rensas på löv och grus en gång årligen. Ofta april/maj.

Belysning: Ronder i olika områden 3-4 gånger årligen där alla lampor byts ut. Nedsläckning av större områden repareras så fort som möjligt. Enstaka trasiga lampor byts vid ronderna.

4. Skötselplan med utvecklingsmöjligheter

Skötselplanen innehåller en redogörelse för hur organisationen kan utvecklas grundat på nulägesbeskrivningen och en sammanfattning med brukarnas perspektiv över de områden som uppfattas användas mest. Den innefattar även övergripande skötselmål, utvecklingsförslag grundade på hur intervjuerna med brukarna uppfattas, ekonomiska aspekter av detta, de olika skötselprodukterna med beskrivning av hur dessa bör skötas samt utvecklingsförslagens skötselåtgärder

Översiktsbild Vollsjö

Teckenförklaring

Punktobjekt:

- Buske
- Hundlatrin
- Papperskorg
- Fristående träd

Skötselytor:

- Buskage
- Damm/å

- Bruksgräsmatta
- Högklippt gräs
- Klippt häck
- Smågatsten
- Lekplats
- Plattsättning
- Prydnadsbuskage
- Skogsbestånd
- Utvecklat bestånd

Figur 3. Kartor över Vollsjö som markerar skötselområdena med dess skötselprodukter samt utvecklingsförslag. Tagna från Sjöbo kommuns kartsystem med ändringar gjorda av författaren. (Gäller samtliga figurer på sida 17 och 18.)

*Förstoringar på olika områden
i Vollsjö för förtydligande*

4.1 Organisation

Organisationen och upplägget fungerar som det är idag. Det kan möjligtvis göras tydligare med lagförmännen ute på plats. Den nya skötselplanen gör det möjligt för arbetsledaren att lämna ifrån sig ansvaret kring vad som skall göras och när. Detta kan skötselpersonalen själv hålla reda på bara genom att följa planen. Att de får ta mer ansvar underlättar dels för arbetsledaren och som Alvesson och Kärreman (2012) menar kan det även bidra till en ökad motivation bland skötselpersonalen.

4.2 Brukare

Sammanfattningsvis efter intervjuer och egna studier kan sägas att de boende i Vollsjö använder sig en hel del av utemiljöerna. De mest använda ytorna är torget, runt pumphuset, vid idrottsplatsen och på promenadsträckorna fram till Ågården. De är överlag ganska nöjda med utemiljöerna som de är. Det verkar inte bland föreningar, byalag och skola/dagis finnas något sug att engagera sig i skötseln på grund av tidsbrist.

För att involvera brukarna mer i skötseln utan att kanske lägga ett verkligt ansvar på dem kan ett förslag vara att anordna olika temadagar som exempelvis en årlig skördedag. Skördedagen kunde handla om aktiviteter som att lära sig att slå gräs med lie. I ett lantbrukssamhälle som Vollsjö hade en dag som detta kunnat samla byborna för att tillsammans lära sig ett gammalt hantverk. En annan temadag kan vara planeringsdag då barnen kan få stå i centrum och kanske plantera träd eller buskar på utvalda platser. Temadagarna kan föra byborna samman och öka intresset kring de gröna miljöerna som faktiskt finns omkring dem i vardagen.

4.3 Utemiljö

4.3.1 Övergripande mål

De övergripande målen med skötseln i Vollsjö är att byborna ska få så mycket skötsel som möjligt för pengarna. De publika platserna och mest utnyttjade områdena skall prioriteras. De skall vara lättillgängliga och inneha ett högt attraktionsvärde året om. Områdena skall gynna djurliv och öka antalet växtarter för en ökad biologisk mångfald. Skötselplanen skall hålla en så pass hög och tydlig nivå att den hade kunnat fungera som underlag för eventuella framtida entreprenörer. Kommunens skötselpersonal skall ha en årlig genomgång av skötselläget på orten då planen uppdateras och årets utvecklande skötselinsatser planeras. Syftet med upplägget på skötselplanen är att den skall vara anpassad för personalen. Att beskriva precis i detalj hur varje skötselprodukt skall skötas ger ingen frihet att själv ta egna initiativ. Den ligger inte heller på en detaljnivå med enskilda arter. Detta skulle ge en alltför detaljerad beskrivning med stor omfattning som begränsar användningen.

4.3.2 Utvecklingsförslag

Efter att ha intervjuat, skötselansvariga, aktiva i föreningar som byalag, idrott, skola/dagis och privatpersoner boende i Vollsjö samt gjort egna observationer har vissa områden framträtt som mer använda och omtyckta än andra. De ytor som används mest i byn är; gräsytan omkring pumphuset, skogsbestånden runt idrottsplatsen, sträckan längs gamla banvallen och promenadstråket mot Ågården. Utöver detta är även torget mycket välbesökt och omtyckt. Ett allmänt utvecklingsförslag blir att öka den kontinuerliga skötseln där det tidigare funnits

brister såsom i skogsbestånden som gallrats först när de växt igen. Andra är att åtgärda/uppfylla önskemål och annat som uppmärksammas i arbetet.

Då gräsytan vid pumphuset är belägen vid en stor infart till Vollsjö är den av stor vikt för byn. Den är redan fin, välskött och uppfyller de krav som ställs på den, därför anses ingen omfattande utveckling av ytan nödvändig. Ytan bör dock prioriteras framför mindre använda ytor vad gäller den löpande skötseln. Även torget anses ha en förhållandevis hög standard. Det består till stor del av prydnadsbuskage som hade kunnat rustas upp med perenner men det känns i detta läge inte aktuellt. Prydnadsbuskagen som idag finns där fyller funktionen av inramning samt ett utsmyckningsvärde vid blomningen, perenner på dessa ytor hade krävt en större skötselinsats och prioriteras därför bort. Även om de hade bidragit till ett mer utsmyckat uttryck och nog lyft hela torget.

De ytor som valts ut att lägga extra krut på är en del av beståndet vid Ågården som är en naturlig del av rundan kring den gamla banvallen samt vissa bitar av bestånden kring idrottsplatsen vilka används flitigt. Att endast två partier av bestånd valts ut för utveckling beror på att det är de två som anses ha störst potential samt att det är de som har visat sig passera av mest folk. Det går inte att välja alltför stora ytor då kostnaderna då genast också blir större. Att fokusera på mindre och speciella platser kan som Wiström (2009) menade göra mycket för ett större område. Tanken med de utvalda bestånden är att det planteras in vackra solitära, sekundära arter samt ett härligt fältskikt som ger bestånden ett högre upplevelsevärde. Vid denna typ av utveckling gäller det att vara försiktig och se till att den nya exotiska vegetationen samspelar med de befintliga naturvärden som finns i området.

Utvecklat skogsbestånd - intill Ågården

Beskrivning

Beståndet idag består till största del av ett förhållandevis tätt övre trädsikt med en relativt jämn fördelning av ek, hästkastanj, bok, björk, sykomorlönn och skogslönn. Enstaka granar förekommer. Det mer glesa undre trädsiktet består av någon enstaka yngre björk och hägg. I busksiktet finns fläder, avenboksskott och hagtorn. I fältsiktet

finns en del vårflor i form av bland annat snödroppar och krokus. Vad fältsiktet mer består av är svårt att avgöra då undersökningen utförs i februari/mars. Beståndet skiftar mellan glesa och täta partier.

Målbild

Målbilden för beståndet är dels att det skall ge upplevelse året om med tidig blomning på våren, härlig grönska på sommaren, fräscha höstfärger om hösten och uppiggande stammar eller något städsegrönt om vintern. Detta med hjälp av lite annorlunda, vackra arter som utmärker sig såsom exempelvis magnolia och kanske något vintergrönt som en vacker tall.

Beståndet skall även ha en hållbar och långsiktig utveckling, det skall finnas värden idag men även om 50 år. För att uppnå målen skall det inte krävas några större skötselinsatser. Artvariationen som idag finns skall finnas kvar då den gynnar den biologiska mångfalden och bidrar till de olika uttrycken året om.

Utvecklat skogsbestånd - runt idrottsplatsen

Beskrivning

Beståndet är flerskiktat och består av en blandning av ek, bok, skogslönn, avenbok, hassel, hagtorn, fläder och ask. Det upplevs partivis som mycket slyigt och snårigt medan det på andra bitar känns nästan glest. Krontaket är tätt och släpper inte igenom mycket ljus.

Målbild

Även här önskas värden året om. Vår och försommar upplevelse i form av blommande träd och lök, grönska om sommaren, höstfärger på hösten och stamfärger och gröna färger om vintern. Det skall finnas en naturligt långsiktig utveckling genom användning av arter som även naturligt passar in på platsen. Det skall inte krävas några större skötselinsatser för att uppnå målen. Artvariationen som idag finns skall finnas kvar då den gynnar den biologiska mångfalden och bidrar till de olika uttrycken året om.

Åtgärder

År 1: Röjning och gallring av sly, oönskad undervegetation och eventuella pionjära exemplar som hämmar exoternas/sekundärernas fortlevnad. Iaktta försiktighet vad gäller att ta ner större exemplar som håller ljus ute. Spara direkt sekundära arter som bok men även ek. Inplantering av sekundära arter som Magnolia för att få blomning och kanske exemplar av något vintergrönt för att skapa ett blickfång även under vintern. Förslagsvis sätts vårlök i samband med plantering så att även markskiktet får en definitiv blommande karaktär under våren. Även skuggtåliga lågörter av marktäckande karaktär planteras in för att hålla en rik markflora så stor del av året som möjligt. Vattning krävs av det nyplanterade materialet de två första säsongerna. Undervegetation kräver röjning och rensning runt det nyplanterade materialet under etableringstiden.

År 2: Vattning och undanhållning av konkurrerande ogräs kring nyplanterat material.

År 3: Gallring av slyuppväxt och eventuellt av de arter som hämmar de sekundärer som börjat ta sig. Det får föras en diskussion kring vad som prioriteras i varje enskilt fall, sekundärer bör prioriteras.

År 6: Återigen gallring av sly och de arter som anses färdiga på platsen som exempelvis pionjärer som börjar bli till åren och som nu stjälar ljus för de underifrånkommande arterna som börjar kräva mer ljus. Efter detta räknas bestånden befinna sig i de ”befintliga beståndens” nulägestillstånd och kan därmed skötas enligt den skötselproduktbeskrivningen.

För att kunna ge Vollsjöborna mer skötsel för pengarna föreslås även skötseländringar som minskar skötselinsatserna för en del ytor utan att dra ner dess intryck. Insatser och kostnader som idag alltså är helt onödiga. Vissa idag klippta häckar blir till bruksbuskage och beskärs istället för 2 ggr/år endast vart fjärde år eller om behov finns oftare. På dessa utvalda platser kommer intrycket till och med att förbättras mot de tidigare strikt klippta häckarna. Gräsytor som inte används som bruksgräsmatta behöver inte heller klippas som en sådan. Henriksson, Löfqvist och Werner (1976) menade att det ofta läggs alldeles för stora resurser på stora arealer gräs. T.ex. vid infarten från Sjöbo på båda sidorna om vägen finns gräsytor som endast behöver klippas som en högvuxen gräsyta.

4.3.3 Ekonomi

Förändringarna som föreslagits för att dra ner på kostnaderna är att minska skötselintensiteten på en del av gräsytorerna samt att göra ett större parti klippt häck till bruksbuskage. Baserat på gatukontoret i Malmös kalkylunderlag kostar en bruksgräsmatta 2,26 kr kvadratmetern att sköta medan en högklippt gräsyta kostar endast 1,13 kr vilket är halva priset. Då arealuppgifterna för hur mycket som ändrats till högklippt är svåra att beräkna uppskattas dessa till 20 % av de totala gräsytorerna. Detta innebär att 7630 m² blir till högklippta gräsytor och kostar 8622 kr att sköta årligen. Resterande bruksgräsmatta får en årskostnad på 68 980 kr vilket ger en total summa av gräsytorerna på 77 600 kr. i nulägesbeskrivningen låg kostnaden för bruksgräsmatta på 86 230 kr vilket ger en minskning på ca 9000 kr årligen. Häckklippningen kostar 22,62 kr m² att sköta medan bruksbuskage kostar endast 12,31 kr m². Låt säga att det här handlar om 15 % av de 550 m² som idag sköts som klippt häck som skall bli till bruksbuskage. Kostnaderna blir då 1000 kr årligen för de nya bruksbuskagen och de fortfarande klippta häckarna ligger på 10 600 kr. Totalt hamnar kostnaden på 11 600 kr årligen. Den tidigare totala kostnaden låg på ca 12 400 kr. Det sparas alltså drygt 800 kr. Totalt på de föreslagna förändringarna sparas 9800 kr årligen.

Inköpskostnader, plantering och etableringsskötseln för de utvecklingsförslag som föreslås i bestånden kan låta som en dyrare investering än de besparingar som framkommit. Då de vedartade växterna kan planteras i små kvaliteter eftersom tanken är att dessa skall utvecklas som om de växte där naturligt precis som Sjöman (2013) menade så blir inköpskostnaden inte särskilt stor. Själva planteringen av de nya arterna tar inte så lång tid utan det är etableringsskötseln som kommer att kosta. Detta jämnar dock ut sig eftersom etableringen endast kräver resurser de två första åren medan besparingarna på gräs- och häckklippning kommer att hålla i sig.

Arbetstiden för skötseln kommer inte förändras märkbart då förändringarna tar ut varandra vilket gör att kommunens lönekostnader kommer vara ungefär desamma. Det är möjligt att det efter de två första åren när etableringsskötseln är avklarad kommer bli en liten skillnad i tid men det är förmodligen endast marginellt.

4.3.4 Skötselprodukter

Skötselplanen nedan är baserad på Sjöbo kommuns nuvarande skötselintensitet, egna erfarenheter, inspiration från Svalövs kommuns *Skötselplan för offentliga miljöer, park- och*

grönytor samt naturområden (2012) SABOS 5 steg för att styra skötsel av utemiljö (2009) samt Skötselmanual 98 (Persson, 1998). Detta sätt att grunda beskrivningen på är ett viktigt principbeslut för att ansluta till branschstandard. Tanken är också att lämna utrymme för medarbetare att göra exempelvis artanpassad beskärning.

Bruksgräsmatta

Robusta gräsmattor i park- och bostadsområden som tål att användas och röra sig på, för ex. lek och bollspel.

- Grässets höjd får inte understiga 6 cm och inte överstiga 10 cm
- Gräset putsas runt eventuella hinder som stolpar bänkar och träd vid varannan klippning.
- Gräset kantbeskärs runt träd i gräsytor och mot eventuella rabatter. Detta görs en gång årligen.
- Reparation/kompletteringssådd vid behov.
- Inga högar/strängar av gräsklipp på hårdgjorda ytor eller i gräs (vid normal väderlek)

Högvuxen gräsyta

Ytor längs vägkanter och ytor som sällan används i park- och bostadsområden, kräver inga större resursinsatser.

- Klippning eller slaghackning 2-5 ggr/säsong, gräset ska ligga kvar.
- Putsning vid varje klipptillfälle
- Reparation/kompletteringssådd vid behov

Prydnadsbuskage

Buskar med i första hand ett skönhetsvärde, ofta i centrumnära lägen.

- Markytan hålls fri från ogräs, viltskott och oönskade växter.
- Gallrings- och underhållsbeskärning. Buskaget får inte hindra sikten invid korsningar av cykelvägar eller gator

Bruksbuskage

Slutna och frodiga buskage som ofta fungerar som rumsavgränsning, lä eller för lek. De har även ett prydnadsvärde i form av blomning etc.

- Ytan hålls fri från ogräs (främst i ytterkanterna), viltskott och oönskade växter.
- Gallrings- och underhållsbeskärning. Buskaget får inte hindra sikten invid korsningar av cykelvägar eller gator.
- Kompletteringsplantering för att undvika öppna ytor.
- Avfallna löv ligger kvar för egen förbrukning av näringen de ger vid förmultning.

Klippt häck

Buskar som klipps årligen i en bestämd form. De skall vara bredare vid basen än vid toppen.

- Häcken hålls fri från ogräs, viltskott och oönskade växter.
- Formklippning 1-2 ggr/säsong, häckklipp tas bort. Häcken får inte hålla en höjd så att den skymmer sikten vid korsningar av cykelvägar och gator.
- Kompletteringsplantering
- Avfallna löv ligger kvar för egen förbrukning

Park- och prydnadsträd

Vackra, välutvecklade träd som står fritt eller i grupp.

- Kontroll av vitalitet och eventuella trädstöd
- Beskärning av stamskott
- Beskärning av grenar som utgör hinder för ex gräsklippare, entréer eller vägar vid

Skogsbestånd

Naturlika bestånd med flera skikt, välutvecklade höga träd, lägre träd, buskar och ett markskikt.

- Årlig säkerhetskontroll av träden, träd som utgör fara tas omedelbart bort.
- Gallrings- och underhållsbeskrning vart tredje år eller om behov finns oftare.

Skogsbestånd med inslag av exoter

Naturlika bestånd med flera skikt, välutvecklade höga träd, lägre träd, buskar. Exotiska arter förekommer.

- Årlig säkerhetskontroll av träden, träd som utgör fara tas omedelbart bort.
- Gallrings- och underhållsbeskrning vart tredje år eller om behov finns oftare. Strategin vid gallring i stort innebär att de exotiska arterna prioriteras där inhemska arter hämmas. Expert kan tas in för att gynna exoternas fortlevnad och utveckling.

Asfalt

Ytor belagda med asfalt. De skall vara säkra att gå och färdas på.

- 2:
- Reparation av eventuella sättningar, uppstickande brunnar och potthål.
 - Städning sopning 1 gång årligen
 - Rensning av ogräs i kantzoner, trappor

Sten- och plattytor

Ytor belagda med plattor, marksten eller gatsten. De skall vara säkra att gå och färdas på. I stort sett fria från ogräs.

- Reparation/lagning av eventuella sättningar, trasiga plattor eller uppstickande brunnar.
- Ogräsbekämpning vid behov

Lekplats med strid och bakbar sand

Plats för lek på sand med någon form av lekutrustning. Strid sand som stötdämpande material under gungor och lekredskap. Bakbar sand som lekmaterial.

- Sanden skall vara ogräsfri.
- Lövuppsamling för att minska ogrästillväxt.
- Kontroll av sandens stötdämpande funktion
- Kontroll av sandhöjd för gungor etc.

Lekplats med fallskyddsplattor/ gummiasfalt

Lekytor beklädda med fallskyddsplattor eller gummiasfalt för stötdämpande funktion.

- Kontroll av stötdämpande funktion
- Rensning av eventuellt ogräs i skarvar.
- Lagning vid behov.

utrustning
behandling av

Parkutrustning

Utrustning i form av
och staket.

- Reparation
skador eller
- Rengöring
- Målning/o

Damm/å

Vatten och vattendrag fria från kemikalier. Sköts med hänsyn till rekreation och växt- och djurliv.

- Kontinuerlig tillsyn
 - Rensning och röjning av vegetation en gång årligen.
 - Eventuella reparationer efter behov.
-

Brunnar och dagvatten

Dagvattenbrunnar, hängrännor, stuprör och lövsilar. Takavvattning och dagvattenhantering skall fungera problemfritt. Brunnsbetäckningar och galler skall vara rena.

- Tillsyn och rengöring av brunnsbetäckningar och brunnsgaller 2 gånger årligen.
 - Rensning av eventuella hängrännor och stuprör, 2 gånger årligen.
 - Rensning och spolning av dagvattenbrunnar vid behov.
-

Belysning

Belysningsarmaturer och ljuskällor. Dessa skall vara riktade, hela och rena.

- Byts ut vid behov
- Rengörs vid behov

stolpar och pollare vid

Renhållning

Samtliga ytor i kommunen skall vara välvårdade, i stort sett skräpfria och papperskorgarna inte överfyllda.

- Plockning av skräp vid behov
- Tömning av papperskorgar varannan vecka till två gånger

4.3.5 Produktövergripande skötselåtgärder

Vår- och höststädning

Efter städning skall ytor vara fria från löv, kvistar och skräp. Halkbekämpningsmaterial skall inte ligga kvar efter vintersäsongen.

- Vårstädningen:
 - Löv, kvistar och skräp tas bort från hårdgjorda ytor.
 - På gräsytor tas kvistar och skräp bort medan löven klipps över med gräsklippare.
 - Hårdgjorda ytor rensas från halkbekämpningsmaterial
- Höststädning
 - Löv, kvistar och skräp tas bort från hårdgjorda ytor
 - På gräsytor tas kvistar och skräp bort medan löven klipps över med gräsklippare
 - Löv i rabattytor och buskage lämnas kvar

Snöröjning och halkbekämpning

Snö och halka får inte hindra framkomligheten eller äventyra trafiksäkerheten. Risk för halkolyckor skall i största möjliga mån undvikas.

- Snöröjning vid behov.
- Halkbekämpning vid behov.
- Sandningslådor skall vara fyllda inför vintersäsongen och hållas fyllda så länge halkrisk förekommer.

5. Diskussion

5.1 Organisation – Brukare – Utemiljö

Organisation- brukare- och utemiljö-modellen visar på ett viktigt samband mellan de som har med utemiljöerna att göra. Att brukarna faktiskt kan kräva en del av i det här fallet kommunen då det är den som står för finansieringen. Detta visar på vikten av att brukarna får vara med och säga sin mening eller att det åtminstone görs försök att tolka vad de vill ha ut av miljöerna. Med detta arbete har just brukarnas användning av de allmänna utemiljöerna varit i fokus. Utvecklingsidéerna som framkommit är grundade på var folk rör sig och vad som möjligtvis saknas i byn. Besparingarna och de skötselminskningarna som föreslagits gäller de ytor som inte används frekvent utan mest finns för syns skull. Upplevelsen av dessa kommer inte att försämrars med de föreslagna skötselintensiteterna.

Brukarmedverkan är något som tagits upp i arbetet, vid samtal med de aktiva inom byn så visade det sig att det fanns visst intresse men dåligt med tid. Byalaget som redan är involverat i skötseln och lägger en del av sin fritid åt att sköta ansåg sig inte heller ha mer tid att ge. Detsamma verkar gälla inom kommunen då de redan drar ner på skötseln av vissa ytor för att spara tid. Delshammar (2005) menade att brukarmedverkan inte alltid bidrog till att spara tid och pengar för kommunen. Det kunde däremot ta en hel del tid att visa hur allt skall skötas. Skall en sådan uppgörelse fungera krävs kunniga brukare som är engagerade i uppgiften och inte behöver ha handräckning så fort det dyker upp problem. Något som däremot hade kunnat fungera som föreslogs i skötselplanen är att anordna traditionella dagar då byinvånare självmant kan komma ut och tillsammans hjälpas åt med de projekt som är aktuella. Aktiviteter av detta slag kan vara till nytta för byn på så vis att sammahållningen ökas. Det kräver dock en hel del engagemang från kommunens sida då det skall planeras och informeras osv.

I Sjöbo kommunen ligger parkförvaltningen som en del under tekniska nämnden, vilket är ett av de vanligare uppläggen i kommuner idag (Delshammar, 2005). Han menar även att det hade funnits en chans att skötseln hade fått högre prioritet och mer engagemang om parkförvaltningen istället legat under en egen nämnd. Vid anordning av temadagar hade detta kanske underlättat. Då det automatiskt enligt Delshammar blir mer fokus på just skötseln då grönyteskötseln blir en egen organisation.

I intervjuerna uppfattades det bland brukarna att de ibland kan känna sig oprioriterade gentemot stororten Sjöbo. Att ge det där lilla extra som en del av utvecklingsförslagen föreslår kan då vara av stor vikt och ge mycket för hela byn. Wiström m.fl. (2009) skriver i faktabladet om strukturrika planteringar, att en liten insats kan göra stor skillnad för större områden. Det kan ge brukarna en insikt om att det faktiskt finns ambitioner även i de mindre byarna och därmed göra dem mer positivt inställda till den kommunala skötseln. Detta visar Randerups och Perssons modell (2009) där allt hänger samman. Det är brukarna som står för pengarna till skötseln och har även rätt att ställa krav på hur den ska tas om hand. I sin tur har kommunen ett ansvar att ta hänsyn till brukarnas önskemål.

5.2 Skötselplan

Florgård (1989) menade att skötseln fungerade som bäst och kostade som minst om personalen var kunnig och intresserad av sitt arbete. Att ha mål att sträva efter är ett av sätten att motiveras. Genom att introducera en skötselplan blir personalen medveten om vad som skall göras och därmed själva kunniga inom området. Skötselplanen kan även ses som ett sätt att sätta upp mål för vad som skall göras och klaras av gällande skötseln under ett år. Att ha tydliga mål kan motivera personalen att arbeta både som enskilda och tillsammans. Norrbys (2003) fem kriterier om hur ett mål ska se ut kan appliceras på skötselplanen på så sätt att det finns tidsbestämmelser över när saker skall vara genomförda och hur ofta de skall göras. Det gör även att de är mätbara och klart uttryckta. Målen är realistiska i sin utformning, samt till viss del utmanande då det finns begränsade resurser inom kommunen och skötselplanen innebär en del utökade skötselinsatser jämfört med nulägesbeskrivningen.

För Sjöbo kommun kommer skötselplanen innebära att det finns något att luta sig mot vid sjukdom eller när de som jobbat länge och kan rutinerna slutar. Som det fungerar idag är det endast de som arbetar med varje enskild plats som vet exakt hur det fungerar där vilket inte är hållbart i längden. Med skötselplanen kommer nyanställda och vikarier snabbt kunna sätta sig in i vad som behöver göras. Skötselplanen med de tydliga målen för vad som skall genomföras kan även göra det enklare att fördela ut mer ansvar på varje individuell skötselarbetare. De kan själv läsa och förstå vad som skall göras utan att arbetsledaren behöver dirigera varje moment. Även detta är ett sätt att göra personalen mer motiverad för sina arbetsuppgifter menar Alvesson & Kärreman (2012). Skötselplanen beskriver vad som skall göras och hur ofta men inte hur varje individuell uppgift skall utföras. Detta ger utrymme för egna initiativ och sätt att utföra arbetet på vilket gör att det inte bara är att läsa och göra utan det krävs tanke bakom för att kunna utföra och planera arbetet på bästa sätt. Även detta är ett sätt att utvecklas och självförverkligas vilket i sig kan stärka personalen enligt Alvesson och Kärreman (2012).

Skötselplanen innebär en del förändringar även om den till stor del är grundad på hur det sköts idag. De ändringar som finns är i stort att det är mer strukturerat. Att skötselprodukterna skall skötas mer kontinuerligt istället för att tas när det gått för långt vilket en del av brukarna också påpekade. Används skötselplanen som det är tänkt så kommer det inte heller krävas mer resurser än det i dagsläget läggs på respektive yta. Då det utförs med kortare intervall blir insatsen mindre varje gång.

Utvecklingsförslagen gällande bestånden grundar sig i teorin kring succession och plantering i befintliga bestånd. Att det skall planteras in sekundärer menar Sjöman (2013) underlättar för växtmaterialet då de får utvecklas såsom de hade utvecklats i sin naturliga miljö. Detta menar även i sin tur Wallin (2010) är av stor vikt vid nyplantering. Att lägga så pass stor vikt på ogräskonkurrensen är något som Gustavsson och Ingelög (1994) trycker på och som även Sjöman (2013) menar är av stor vikt. Fördelen med att plantera i befintliga bestånd är här att det inte släpps in särskilt mycket ljus vilket gör att ogräskonkurrensen med stor sannolikhet kommer vara förhållandevis lågt.

5.3 Ekonomi

Utvecklingsförslagen i skötselplanen innebär både en minskning och en ökning av resursförbrukningen. Minskningen av skötselintensiteten på vissa av de gräsytor som sällan används samt minskning av klippning på en del buskage innebär en liten resursminskning. Att bestånden förslagsvis gallras vart tredje år istället för som i dagsläget när de redan är igenväxta kan på pappret se ut som en ökning då insatsen skall göras så pass kontinuerligt. Sanningen är den att det förmodligen tar betydligt längre tid att genomföra en gallring av ett bestånd som är helt igenväxt än det gör att gallra ett som senast för tre år sedan gallrades. Detta innebär att även om momentet ser ut att vara extrainsatt så kommer det spara resurser och därmed kostnader. Att gallra kontinuerligt gör också att bestånden håller en högre standard och ger därmed ett högre upplevelsevärde för brukarna.

Gräsyterna och de klippta häckarna där skötselintensiteten minskas är inte en jättedel i sparandet av resurser men det gör en del. Vid beräkningen av kostnaden för gräsyterna och de klippta häckarna i byn går det att se att gräsytan är en stor del av den totala kostnaden. Minskas klippfrekvensen på de små ytorna utmed vägar och små utspridda ytor som inte används försvinner mycket av det som tar tid med klippningen. Då det är de små ytorna som innebär den största tidsåtgången med snäva svängradier och hinder i vägen. Baserat på Gatukontorets i Malmös kalkylunderlag framkom att det totalt kan sparas ungefär 10 000 kr årligen på en minskning av klippfrekvens på gräs- och häckytor. Inga stora summor men samtidigt så handlar detta endast om en liten by som Vollsjö, hittas dessa ytor i hela kommunen finns det mer att spara. Tanken med arbetet var inte att spara pengar åt kommunen utan att se till att Vollsjöborna får så mycket utemiljö som möjligt med de befintliga resurserna. De nya beståndsutvecklingarna kostar mer de första åren då de skall etableras sedan kräver de inte mycket mer skötselinsatser än resterande skogsbestånd. Besparingarna för häck och gräs vidmakthålls för all framtid.

Bestånden som är utvalda att lägga lite extra krut på kommer förstås att kräva mer resurser till en början men redan efter 4 till 6 år är de etablerade och kommer inte längre kräva det merjobb etableringstiden innebär. Det kommer även ha betalt sig i den merupplevelse insatserna kommer ge brukarna. En insats av detta slag i befintliga bestånd behöver inte heller kosta väldigt mycket. Växtmaterialen kan hålla små kvalitéter, vilket Sjöman (2013) menar är nästan en fördel då det är så de växer naturligt. Små kvalitéter är betydligt billigare att köpa in. Det kostsamma blir etableringsskötseln som är nödvändig de första åren då plantorna kräver bevattning och ogrärensning så att inte ogräskonkurrensen blir för stor. Det kostar en del men en insats av detta slag känns ändå inte orimlig i en kommun med begränsade resurser. Som sagt, upplevelsevärde ökar och det handlar endast om ökade kostnader under etableringstiden.

Om det funnits obegränsat med resurser inom kommunen hade det kunnat göras mer än de förslag som nu blir aktuella. På torget som visade sig väldigt välbesökt hade det kunnat ordnas med någon finare perennplantering som lyste upp i någon av alla buskplanteringarna på den trots allt stora ytan. Vollsjöborna verkar utifrån intervjuerna vara aktiva och det finns promenadstråk att gå. En stor del av det stora skogsbeståndet i anknytning till idrottsplatsen är idag dock helt igenväxt och inte en del som är möjlig att använda sig av. Detta är synd då detta bestånd är en stor del av byn. Det finns stor potential att öppna upp ett gångstråk och på så vis skapa en ny runda att promenera. Detta kräver dock en del röjningsarbete och skapar också en ökad skötselintensitet i ett bestånd som förmodligen inte funnits med på skötselkartan de senaste åren. Förutom detta anses ytorna i Vollsjö ha ett stort värde som de är idag. Det finns mycket naturområden och grönt att röra sig i. Många fina vyer och fina promenadstråk. Det är egentligen inte så mycket mer som anses krävas i Vollsjö. Utvecklas bestånden så kommer de utgöra ett blickfång på de utvalda platserna och på platser som inte utvecklas finns det annat att se.

Att ha kunnig personal är viktigt då det handlar om pengar. Att personalen tar rätt beslut och sköter på det mest effektiva sättet. Det har även att göra med hur upplägget organiseras. När skötselplanen kommer i bruk gäller det att ha personal som kan tolka den och på så vis få ut så

mycket som möjligt av strukturen i den. Vikten av att fortbilda för att hålla dem uppdaterade vad gäller nya rön är stor.

Ett alternativ som nämns för att spara pengar är att lägga ut verksamheten på entreprenad. Det positiva i detta menade Olsson och Johansson (1999) kunde vara att medvetenheten kring kostnaderna ökade, en effektivare resursfördelning och mindre administrativt arbete. Vilket absolut kan minska kostnader, men det fanns även problem. Det kan uppstå meningsskiljaktigheter kring handlingarna, att kalkylen inte stämmer och att beställaren blir låst i sitt handlande. Det kan diskuteras om det kanske kunde löna sig att lägga ut de mindre byarna på lokala entreprenörer för att komma undan de långa körsträckorna och att själv fortsätta sköta centralorten Sjöbo.

5.4 Värdering av resultat

Arbetsgången började med en del intervjuer för att få fram information kring dagsläget. Då frågorna i intervjuerna med anställda på kommunen endast var informationsriktade ansåg författaren inte att svaren krävde några omfattande analyser kring om de kunde ha en djupare mening utan de svar som framkom var riktade och konkreta. De förutsattes även vara pålitligt och väl besvarade då arbetet är tänkt att hjälpa Sjöbo som kommun. Ärliga svar ger en skötselplan som hamnar närmre den verklighet kommunen arbetar i. Det var tänkt att en intervju skulle hållas även med ansvarig för skötseln i Vollsjö, det fick tyvärr strykas på grund av sjukskrivning. I intervjuerna som hölls med aktiva i föreningar och de boende i Vollsjö var det svårt att få en klar bild av vad de ansåg om just utemiljöerna. De halkade lätt in på helheten i Vollsjö som att det fanns Ica och äldreomsorg och fick ledas in på att det var det gröna det handlade om. De såg inte på utemiljön på det vis som en utbildad inom grönytesektorn eller en som arbetar inom det gröna gör. Grönområdena togs för givet, det fick läggas fram förslag på vilka ytor som kanske kunde räknas som en grönyta och då kom det fram att visst användes dem. Det var även de som intervjuades som inte bodde inne i byn utan en bit utanför vilket kan ge ett missvisande resultat då de inte rörde sig så naturligt ute i byn utan mest på torget när de åkte och handlade.

Då kommunen saknade material kring dels kostnader, dels tidsåtgången för skötseln på varje yta försvårades de ekonomiska aspekterna i arbetet. Att räkna på ungefärliga kostnader som nu blev fallet ger ett hum om var kostnaden ligger men inga konkreta verkliga resultat. Hade det funnits bakgrundsfakta med pris på vad som läggs varje år på Vollsjö, hade en mycket grundligare undersökning med betydligt bättre resultat kunnat göras. Arbetsledarens uppskattning om antalet timmar som läggs i Vollsjö var bara en uppskattning och inget det går att grunda något säkert på. På de kostnaderna tillkommer även administration, transporter, maskinkostnader och lokalkostnader, vilket gör att dessa är svåra att jämföra med uträkningen baserad på gatukontoret i Malmös å-priser. Det ger inga tydliga paralleller då det saknas så pass mycket basinformation som hade varit nödvändig för att få ett mer trovärdigt resultat.

I Malmö stämmer skötselnivån kanske inte heller riktigt överrens med den i Vollsjö. Å-priserna för Malmö stad som har större ytor ger förmodligen mindre kostnader per kvadratmeter. Priserna som räknats fram i Vollsjö kan alltså sannolikt höjas något för att komma upp i de verkliga kostnaderna. Kalkylunderlaget var inte heller helt fullständigt

baserat på de skötselprodukter som fanns i Vollsjö. Det saknades vissa skötselprodukter som därför uppskattats. Uppgifterna om antalet kvadratmeter per skötselprodukt som erhållits av kommunens GIS-ingenjör var även de bristfälliga då exempelvis lekplatsytan inte var uppdelad i gummi och sand utan en total. Därför har även den siffran uppskattats och grundats på ett medeltal. Detsamma gäller ytorna för asfalt och natursten som även de hade samma kod i kartunderlaget. Kort sagt kan förmodligen á-prisuträkningen höjas något för att ge en summa närmre verkligheten.

GIS-materialet som användes som kartunderlag hade en del brister. Exempelvis var flera av rabattyterna felmärkta vilket ger en missvisande ytstorlek i beräkningarna i nulägesrapporten. De var även svåra att tyda då färgerna låg så pass nära varandra så att nyanserna gick ihop. En del av ytorna som fanns markerade var enligt arbetsledaren inte kommunens ytor, men sköttes trots det av kommunen för att det inte skulle se alltför tråkigt ut. Då kan man fråga sig om de ska vara med på skötselplanen över vad som skall skötas eller om det istället skulle ställas krav på i detta fall trafikverket vars ytor inte sköts. Vissa av produkterna med föreslagna skötseländringar sköts enligt kartan redan enligt förslaget men i verkligheten stämmer inte det. Ett exempel på detta är en idag klippt häck som förslagvis blir till friväxande buskage. På kartunderlaget är denna häck redan betecknad som friväxande buskage.

Den litteratur som studerats i arbetet har till stor del bestått av tryckt material i form av böcker, tidsskriften *Stad & land* och doktorsavhandlingar. Reliabiliteten går att diskutera då viss litteratur har varit av äldre årgång såsom Florgårds *Ger skötselplaner bra skötsel?* från 1989, Gustavsson & Franssons *Furulunds fure - en skog i samhällets centrum* från 1991, Henriksson, Löfqvist & Werners *Park i stad från* 1976 och Rosenqvist & Anselius *Projekteringen styr skötselkostnaderna* från 1986. Det har varit svårt att finna litteratur som ersätter denna varför den använts trots hög ålder. Ämnet i de olika publikationerna är inte heller av det slag att den anses gammal utan den känns förhållandevis fräsch trots sin ålder. Florgårds *Ger skötselplaner bra skötsel?* handlar egentligen om bostadsgårdar men skötselplaner över bostadsgårdar respektive kommunala ytor är förhållandevis lika. Ämnet succession och framförallt att plantera i befintliga bestånd visade sig väldigt svårt att finna information kring. Detta beror på att det är förhållandevis ny forskning och att det inte finns mycket skrivet i ämnet.

6. Slutsats

I arbetet har det tagits hänsyn till brukare, organisationen som i detta fall är kommunen samt utemiljön. Intervjuer med de olika parterna och en översikt över utemiljön har skapat en grov grund för att underlätta i arbetet. Med hjälp av detta har förutsättningarna för att ge Vollsjöborna mycket utemiljö för de resurser som finns skapats. Resultatet blev ett underlag i form av en skötselplan som underlättar skötselarbetet i Vollsjö. Denna innehåller översiktliga mål för de olika skötselprodukterna och beskrivningen av hur dessa skall skötas samt utvecklingsförslag. Utvecklingsförslagen sparar dels resurser, dels höjer kvalitén och ökar upplevelsevärdet för Vollsjöborna.

För att ge Vollsjöborna så mycket utemiljö som möjligt för resurserna dras klippintensiteten ner på dels gräsytor längs vägkanter och de gräsytor som inte används samt på idag klippta häckar som lika gärna kan fungera som friväxande buskage. Skötseln av bestånden och dammen blir kontinuerlig istället för att röjas vid igenväxning. Utvalda bestånd utvecklas och rustas upp med exklusivare växtmaterial för att höja upplevelsevärdet. Skötselpersonalen fortbildas kontinuerligt för att hålla en hög standard i skötselarbetet samt i dess planering och upplägg. Skötselpersonalen ute på plats ges också mer ansvar för att utveckla ledarskapet och strukturen. Detta leder i sig även till mer motiverad personal.

7. Litteraturförteckning

7.1 Publicerade källor

- Alvesson, M., & Kärreman, D. (2012). Motivation i organisationer - personalkoncept och drivkrafter. i M. Alvesson, & S. Svenningsson, *Organisationer, ledning och processer* (ss. 351-377). Lund: Studentlitteratur.
- Alvesson, M., & Svenningsson, S. (2012). Organisationsteori: en översikt. i M. Alvesson, & S. Svenningsson, *Organisationer, ledning och processer* (ss. 11-37). Lund: Studentlitteratur AB.
- Berglund, L., Bertilsson, A., Eriksson, A., Gustafsson, G., Gustafsson, J.-e., Sarlov Herlin, I., o.a. (1998). *Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvården*. Jönköping: Statens jordbruksverk.
- Dalen, M. (2008). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Delshammar, T. (2005). *Kommunal parkverksamhet med brukarmedverkan*. Alnarp: SLU.
- Dunnett, N. (2004). The dynamic nature of plant communities - pattern and process in designed plant communities. i N. Dunnett, & J. Hitchmough, (red.) *The dynamic landscape: design, ecology and management of naturalistic urban planting* (ss. 97-113). London: Spon Press.
- Florgård, C. (1989). Ger skötselplaner bra skötsel? *Stad & Land*, Nr 74
- Gustavsson, R., & Fransson, L. (1991). Furulunds fure - en skog i samhällets centrum. *Stad & Land*, Nr 96
- Gustavsson, R., & Ingelög, T. (1994). *Det nya landskapet*. Jönköping: Skogssyrelsens förlag.
- Henriksson, S. E., Löfqvist, K., & Werner, I. b. (1976). *Park i stad*. Stockholm: Statens råd för byggnadsforskning.
- Lindgren, T. (2010). *Green Space Management & Residents' Benefits - A Study of Swedish Rental Multi-Family Housing Areas*. Alnarp: Swedish University of Agricultural Sciences.
- Norrby, B. (2003). *Leda med mål: om ledarskap och hur man framgångsrikt styr en verksamhet*. Uppsala: Konsultförlaget och Uppsala Publishing House AB.
- Olsson, U., & Johansson, P. (1999). *Kommunalteknik på entreprenad*. Stockholm: Svenska Kommunförbundet.
- Patel, R., & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning. 4. (uppdaterade) uppl.* Lund: Studentlitteratur.
- Persson, B. (1998). *Skötselmanual 98*. Alnarp: Movium, Gröna fakta, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).
- Randrup, T. B., & Persson, B. (2009). Public green spaces in the Nordic countries: development of a new strategic management regime. *Urban Forestry & Urban Greening (Science Direct, Nr 8)*, ss. 31-40.
- Rosenqvist, T., & Anselius, K. (Nr 43 1986). Projekteringen styr skötselkostnaderna. *Stad & Land*, ss. 1-120.
- SABO. (2009). *5 steg för att styra skötsel av utemiljö: den perfekta handboken för förvaltare av utemiljö*. Stockholm: Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO).
- Wallin, T. (2010). *Sol eller skugga: torrt, fuktigt, blåsigt eller skyddat läge : trädgårdsplanering på växternas villkor*. Stockholm: Norstedts.

Wiström, B., Richnau, G., Nielsen, A. B., & Gustavsson, R. (u.d.).(2009). *Strukturrika planteringar: en möjlighet för stadens grönska*. Alnarp: Movium, Gröna fakta, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

7.2 Elektroniska källor

Eniro. (den 25 Februari 2014). *Eniro.se*. Hämtat från Eniro.se: <http://www.eniro.se/>
Sjöbo kommun. (den 11 juli 2011). Hämtat från Sjöbo kommun: <http://www.sjobo.se/> den 12 februari 2014

Svalövs kommun. (Juni 2012). Hämtat från Svalövs kommun: <http://www.svalov.se/> den 17 Februari 2014

7.3 Muntliga källor

Föreläsningssanteckningar

Sjöman, H. (den 17 September 2013). *Successionsekologi*. SLU Alnarp, Sverige.

Slagstedt, J. (den 16 September 2013). *Vegetationsdynamik i offentlig miljö*. SLU Alnarp, Sverige.

Intervjuer

Andersson, M. Ekonomiansvarig, parkskötsel, Sjöbo kommun (den 17 Februari 2014) J. Nilsson, Intervjuare

Ordförande, idrottsföreningen i Vollsjö (den 12 Februari 2014) J. Nilsson, Intervjuare

Ordförande, Vollsjö byalag (den 12 Februari 2014) J. Nilsson, Intervjuare

Olofsson, J. Arbetsledare Park & Gata - Sjöbo kommun (den 30 Januari 2014) J. Nilsson, Intervjuare

Personal - Vollsjö skola (den 12 Februari 2014) J. Nilsson, Intervjuare

Wohlin, C. Enhetschef, gatukontoret - Sjöbo kommun (den 12 Februari 2014) J. Nilsson, Intervjuare

8. Bilagor

Bilaga 1: Samtliga intervjufrågor

Arbetsledare, Johan Olofsson

- Hur många är det som sköter grönytorna i Vollsjö?
- Hur sköts respektive yta/skötselprodukt idag?
 - Gräs
 - Lekplats
 - Buskage
 - Prydnadsbuskage
 - Klippt häck
 - Träd
 - Skogsbestånd
 - Damm/å
 - Smågatsten/plattsättning
 - Asfalt
 - Belysning
 - Möblemang/redskap
 - Latrin/papperskorgar
 - Brunnar
- Renhållning, plockas skräp kontinuerligt?
- Hur många timmar läggs ungefär på skötseln i Vollsjö?
- Finns det några övergripande mål med skötseln inom Sjöbo kommun och Vollsjö som by?
- Klagomål, vad brukar dem gälla i Vollsjö och var är dem vanligast?
- Var rör sig Vollsjöborna i byn enligt din uppfattning?
- Vad har skötselpersonalen för utbildning/erfarenhet?
- Erbjuds fortbildning eller eventuella extrakurser?

Enhetschef, Christel Wohlin

- Hur är Sjöbo kommun som organisation uppbyggd?
- Vad har ni för övergripande mål med skötseln?
- Vad kostar en helårsanställd respektive en säsongsanställd?
- Vad har ni för budget, och hur dokumenteras skötseln?

Ekonomiansvarig, Marianne Andersson

- Vad kostar en helårsanställd respektive säsongsanställd? (Ungefärlig månadslön/timlön?)
- Går det att utläsa hur mycket pengar eller timmar som läggs på gräsytor i Vollsjö och hur mycket det läggs på häckklipping, träd, lekplatser etc.?
- Går det då också att kolla hur många timmar som läggs totalt i Vollsjö under ett år?

Vollsjöbor

- Vad tycker du om utemiljön i Vollsjö?
 - Vad är bra?
 - Vad är dåligt?
- Var rör du dig, vilka delar brukar du använda?
- Vad saknar du/önskar du dig?

Byalag, idrottsförening, dagis, skola

- Hur ser ni på utemiljön i Vollsjö?
- Vad använder ni/var rör ni er?
- Är ni intresserade av att ta del av skötseln?